

פיתרון לבגרות בנושא: ארץ ישראל והמזה"ת

שאלה ראשונה - ישראל והכלכלה הגלובלית

א. שני תהליכים שתרמו להשתלבות ישראל בכלכלה הגלובלית:

- רפורמות כלכליות במשק: הסרת מכסים על היבוא, הסרת ההגבלות על מסחר במטבע חוץ, הפרטה של גופים כלכליים.
- התעניינות בהון האנושי בישראל
- הידברות עם מדינות ערב והפלסטינים – הגבירו את האמון בישראל ובכלכלתה
- הפסקה חלקית של החרם הערבי

ב. תל אביב מרכז עסקים גלובלי:

- הימצאותם של הנהלות וחברות רב לאומיות
- בורסה – מסחר בין לאומי ללא הבדלי מרחק וזמן
- תיירות עסקית נרחבת

ג. גלובליזציה תופעה חיובית?

בעד:

- הנעה של המשק – תרומת לתמ"ג
- עלייה ברמת הפיתוח – השקעה בהון אנושי

נגד:

- הרס התרבות המקומית
- השקעה מעטה מהרווחים במדינות בהן החברות פועלות
- הכסף נותן לחברות הרב לאומיות כח ויכולת השפעה על מדיניות הממשלה
- הגדלת הפער בין העשירים לעניים
- הגדלת האבטלה

שאלה שנייה – רעידות אדמה

- א. הגורם העיקרי להשתנות הסיכון לרעידות האדמה בישראל הנו הקרבה לשבר הסורי – אפריקאי.
- ב. רמת הסיכון לרעידות אדמה בחיפה הנה גבוהה יותר עקב הימצאותה על קו שבר (שבר יגור) – ניתן לראות זאת באטלס ישראל.
- ג. שתי דרכי התמודדות כנגד רעידות אדמה בישראל – תמ"א 38/ תקני בנייה מתקדמים/ מערכת התראה/ חקיקה.

שאלה שלישית – תפוסת האוכלוסייה

א. הסבר התהליכים:

- פרבור – יציאת אוכלוסייה ממרכז העיר למגורים בשולי העיר או בישובים חדשים, לצורך שיפור באיכות החיים.

- גלעין ושוליים לאומיים – גלעין כלכלי – חברתי – תרבותי – עסקי – מגדרה עד חדרה ומטרופולין תל אביב/ שוליים לאומיים – הפריפריה (הנגב והגליל).
- מדיניות פיזור אוכלוסין – מדיניות ממשלתית עם הגדרת אזורי עדיפות לאומיים, על מנת להוריד את הלחץ מאזור הגלעין.

ב. השינויים בהתאם לטבלה:

- חיפה – מגמת ירידה מ 20.5% ב 1948 ל 11.9% בשנת 2009 באוכלוסייה העירונית מכלל אוכלוסיית ישראל.
- מרכז – מגמת עלייה מ 14.3% ב 1948 ל 24% ב 2009 באוכלוסייה העירונית מכלל אוכלוסיית ישראל.
- תל אביב – מגמת ירידה חדה.
- דרום – עלייה חדה.

ג. הסבר השינויים הנראים בטבלה:

- השינויים במרכז – תהליך פרבור מהגלעין – תל אביב לשולי הגלעין למטרות שח איכות חיים גבוהה יותר, מחירים זולים יותר.
- השינויים בדרום – מדיניות פיזור אוכלוסין של ממשלות ישראל במטרה לפתח את השוליים הלאומיים. הקמת עיירות פיתוח רבות, העברת העולים החדשים בעלויות הרבות ליישובי הנגב.

שאלה רביעית – איכות הסביבה

א. שלושה מהמושגים המודגשים בקטע:

- מחזור – תהליך בו מפורק החומר חזרה לחומר המרכיב אותו כדי להשתמש בו מחדש. תהליך המיחזור חוסך חומרי גלם ומפחית את כמויות הפסולת.
- אתרי הטמנה – אתרים בהם מטמינה המדינה את הפסולת. בעבר היה נהוג להשליך במזבלות פתוחות, כיום מטמינים באתרים שמיועדים למטרה זו. בדרך כלל מדובר בבור (מחצבה ישנה, למשל) שצופה בחומר מונע חילחול ובתוכה מוטמנת הפסולת. בסוף התהליך מכסים את הפסולת בשכבה נוספת של חומר אוטם ומטפלים בגזים ובנוזלים שמצטברים בתוך המטמנה. על המטמנה ניתן לטפח את האזור בעזרת שתילת עצים, למשל.
- פסולת אורגנית – פסולת טבעית שהיא חלק מפה האשפה שלנו. קליפות של פירות וירקות, שאריות בשר וכו.
- היטל הטמנה – תשלום נדרש עבור הטמנת פסולת באתר הטמנה. ההיטל אמור להיות גבוה מספיק כדי לעודד פתרונות אחרים כמו מיחזור, שימוש מחדש והקטנה במקור.

ב. סיבות לצורך של מדינת ישראל לצמצם את כמות הפסולת המוטמנת:

- ישראל מטמינה כ-80% מהפסולת שלה. בקצב כזה מקומות ההטמנה יגמרו ולכן יש להאט את הקצב.

- ישראל נדרשת לעמוד במדדים עולמיים ומקומיים של הפחתת כמות הפסולת.

ג. זרכים לצמצום כמות הפסולת בישראל:

- הקטנה במקור .
- שימוש חוזר.
- שימוש במוצרים מחומרים מתכלים.

שאלה חמישית – אטלס ישראל החדש

א. תהליכים גיאומורפולוגיים:

- הסעה – הסעת חול ממצרים לכיוון צפון ישראל בים, והסעת חול על ידי הרוח
- השקעה – השקעה של חול בחופי ישראל כאשר בדרום יש יותר חול מאשר בצפון
- בלייה – שחיקה – גלי הים בתהליך גידוד מכרסמים ברכסי הכורכר.
- חופי צבירה/ חופי נסיגה.

ב. כאשר מוקמת מרינה, מצטבר חול מדרום למרינה, כאשר כיוון הססעת החול בים התיכון הוא מדרום לצפון. עקב כך נוצרת רצועת חול צרה מצפון למרינה, משום שהחול איננו מוסע. נוצר מצב בו גלי הים יכולים לפגוע בבסיס מצוק הכורכר
עקב כך בתהליך גידוד, נוצר צניר בבסיס המצוק והוא מתמוטט. המצוק נסוג ליבשה.

ג. פגיעה בחופי הים – חופים צרים, פחות שטח לנופש וסכנת קריסה של מצוק על האנשים. סכנת מוות
הרס של תשתיות ובניינים הממוקמים על מצוקי הכורכר

פתרונות

- בניית תמיכות מלאכותיות המגוננות על המצוק – קירות ורשתות.
- החזרת חול באופן מלאכותי לחופי הים, בעיקר מהמקומות בהם הוא הצטבר.
- חוק הזיפזיף – איסור לקיחת חול לשימוש בבניין.

שאלה שמינית – גיאופוליטיקה

א. סכסוכים:

- עיראק כוויית – לטענת עיראק כוויית שייכת לה, משום שהקמתה מונעת ממנה גישה נוחה למפרץ הפרסי וכן מחצבי הנפט, שייכים לה לטענתה
- סוריה – לבנון – סוריה שואפת למדינת "סוריה הגדולה" הכוללת את לבנון, משום שלטענתה הקמת לבנון מונעת ממנה גישה נוחה לים התיכון.

ב. שיתופי פעולה:

- ישראל – ירדן – חתימת הסכם שלום, חלוקת מים באקוויפר הערבה, שיתופי פעולה חקלאיים
- ישראל מצרים – הסכם שלום, צינור גז ממצרים לישראל, תיירות ישראלית במצרים

שאלה תשיעית – מדבר

- א. שני קשיים להגדרת המזה"ת כמדברי – קיימים סוגי אקלים אחרים באזור/ קו הצחיחות (200 מ"מ) מתנייד בשנים שחונות (תופעת "המדבור").
  - ב. השפעת האקלים המדברי על הכלכלה - מרעה, קושי לקיים חקלאות (מצריך חקלאות שלחין בלבד). השפעה על תפרוסת האוכלוסייה – באזורים המדבריים קיימת אוכלוסיה דלילה בלבד.
  - ג. נימוק בעד הטענה שהמלחמה הקרובה תתקיים על מים – כמות המים מתמעטת/ הריבוי הטבעי הגבוה/ צריכת מים רבים יותר עקב העלייה ברמת החיים.
- נימוק נגד הטענה שהמלחמה הקרובה תתקיים על מים – פתרונות ההתפלה ושימוש במי הקולחין מפחיתים את השימוש במים.

שאלה עשירית – גיאוגרפיה עירונית:

א. זוגות הערים והסיבות:

- קהיר בגדד – מקורות מים, נהר, קרקע פורייה
- סואץ – איסטנבול – מעברי מים חשובים, תעלת סואץ מיצרי בוספורוס.
- איזמיר – חיפה – ערי נמל
- ירושלים – מכה – סיבות דתיות היסטוריות

ב. עיר ענק – מעל 10 מליון תושבים

תוצאות:

1. עיר יתר
2. קריסת תשתיות
3. התפוצצות אוכלוסין
4. שכונות עוני – עיר מתים, קז'ה קונדו, עיר עליונה
5. פשיעה, אבטלה.

שאלה אחד עשר – סוריה ולבנון

א. לבנון מפותחת יותר מהסיבות:

- תמ"ג – התמ"ג בלבנון גבוה יותר, פי שלוש.
- שיעור העיור במדינה – גבוה יותר בלבנון, מעיד על מדינה מפותחת יותר.

- שיעור המועסקים בחקלאות – גבוה יותר בסוריה, מעיד שהיא מפותחת פחות מלבנון שכבר התפתחה לתעשייה, מסחר ושירותים.

ב. גורמים להבדלים בפיתוח בין המדינות:

- ריבוי טבעי נמוך בלבנון לעומת סוריה.
- כלכלה חופשית בלבנון לעומת כלכלה שהשלטון מתערב בה בסוריה.
- משטר ליברלי יותר בלבנון.
- רמת תושבים – בלבנון פחות אנאלפבטים, למשל, מאשר בסוריה.

ג. פיתוח התיירות:

יתרון של לבנון:

- אקלים ממוזג.
- ים וחופים.
- אתרי סקי.

יתרון של סוריה:

- אקלים ממוזג בחופים.
- הרים שניתן לפתח בהם תיירות חורף (סקי וכו).
- ארכיאולוגיה.
- זולה.